

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 382/04-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. februára 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho v konaní o sťažnosti Ľ. B. - Kovoslužby, H., zastúpeného advokátom JUDr. Š. M., B., ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 422/99, za účasti Okresného súdu Bratislava I, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ľ. B. - Kovoslužby na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 422/99 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 422/99 konal bez zbytočných prietáhov.

3. L. B. - Kovoslužby priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 25 000 Sk (slovom dvadsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava I je p o v i n n ý uhradiť L. B. -Kovoslužby trovy konania v sume 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) na účet advokáta JUDr. Š. M., B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 382/04 z 25. novembra 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť L. B. - Kovoslužby, H. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 422/99.

V sťažnosti sa sťažovateľ domáhal, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy okrem vyslovenia porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných priet'ahov a tiež, aby mu priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 350 000 Sk.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 2051/01 doručeným ústavnému súdu 4. januára 2005, v ktorom sa okrem iného uvádza, že: „*Ide o skutkovo i právne zložitý spor zo zmluvy o dielo, kde bolo potrebné ustanoviť znalca. (...) Z predloženej faktografie vyplýva, že zákonní sudcovia*

v čase, keď mali spis pridelený vo veci konali plynulo, a to i napriek tomu, že v oddelení poslednej zákonnej sudkyne je 1 035 sporov.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti, vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

- 27. decembra 1999 bol okresnému súdu doručený návrh sťažovateľa na zaplatenie 457 620 Sk,
- 24. januára 2000 okresný súd vyzval sťažovateľa na doplnenie návrhu o listinné dôkazy, na ktoré sa v návrhu odvoláva,
- 3. februára 2000 sťažovateľ doručil okresnému súdu požadované doklady,
- 28. marca 2000 bola právnenému zástupcovi doručená výzva okresného súdu na zaplatenie súdneho poplatku,
- zo záznamu o zaplatení z 5. apríla 2000 vyplýva, že súdny poplatok bol uvedeného dňa v plnej výške uhradený,
- 11. apríla 2000 okresný súd vydal platobný rozkaz sp. zn. 26 Cb 422/99, ktorým bol odporca zaviazaný na zaplatenie žalovanej sumy,
- 28. apríla 2000 bol okresnému súdu doručený odpor proti uvedenému platobnému rozkazu,
- 25. mája 2000 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie sťažovateľa k podanému odporu,
- 20. apríla 2001 okresný súd nariadil termín pojednávania na 29. jún 2001,
- 22. júna 2001 okresný súd oznámil právnym zástupcom účastníkov, že pojednávanie nariadené na 29. jún 2001 sa odročuje (bližšie dôvody odročenia neboli uvedené),
- 30. októbra 2001 okresný súd nariadil termín pojednávania na 30. november 2001,

- pojednávanie nariadené na 30. november 2001 bolo odročené na 12. apríl 2002 z dôvodu ospravedlnenej neprítomnosti účastníkov konania (sťažovateľ uviedol ako dôvod neúčasti na pojednávaní „*prekážky pracovného charakteru*“),

- pojednávanie nariadené na 24. jún 2002 bolo odročené pre neprítomnosť odporcu a jeho právneho zástupcu na 23. september 2002,

- 22. júla 2002 bolo okresnému súdu doručené ospravedlnenie neúčasti konateľa odporcu na pojednávaní nariadenom na 24. jún 2002 pre „*chronické ochorenie komplikované nutnosťou chirurgickej liečby*“,

- pojednávanie uskutočnené 23. septembra 2002 bolo okresným súdom odročené na neurčito za účelom predloženia ďalších dokladov sťažovateľom. Na pojednávaní sa zúčastnili všetci účastníci a ich právni zástupcovia,

- 7. októbra 2002 boli okresnému súdu doručené požadované doklady od sťažovateľa,

- 6. marca 2003 okresný súd vyzval odporcu, aby sa v lehote 15 dní vyjadril k listinným dôkazom predloženým sťažovateľom,

- 27. marca 2003 bolo okresnému súdu doručené stanovisko odporcu k predloženým listinným dôkazom,

- 10. apríla 2003 okresný súd nariadil pojednávanie na 19. máj 2003,

- pojednávanie nariadené na 19. máj 2003 okresný súd odročil na neurčito s tým, že uložil sporovým stranám na základe ich návrhu odsúhlasiť predmet sporu a doručiť zápis z odsúhlasenia v lehote 30 dní,

- 2. júna 2003 bolo okresnému súdu doručené oznámenie sťažovateľa o tom, že k uzavretiu mimosúdnej dohody nedošlo a že zotrváva na podanom návrhu,

- 15. decembra 2003 okresný súd nariadil pojednávanie na 6. február 2004,

- pojednávanie uskutočnené 6. februára 2004 okresný súd odročil na neurčito „*za účelom zváženia znaleckého dokazovania a ďalšieho dokazovania formou svedeckých výpovedí navrhnutých svedkov*“,

- uznesením sp. zn. 26 Cb 422/99 z 25. marca 2004 okresný súd ustanovil znalca „*z odboru oceňovanie stavebných prác*“ a zaviazal ho predložiť znalecký posudok v lehote 30 dní,

- 1. apríla 2004 okresný súd vyzval účastníkov konania na zaplatenie preddavku na znalecké dokazovanie,

- 28. apríla 2004 okresný súd zaslal znalcovi spis na vypracovanie znaleckého posudku,

- 8. novembra 2004 bol okresnému súdu doručený vypracovaný znalecký posudok vrátane vyúčtovania odmeny znalca,

- 12. novembra 2004 okresný súd vyzval účastníkov konania, aby sa v lehote 15 dní vyjadrili k vypracovanému znaleckému posudku,

- 9. decembra 2004 bolo okresnému súdu doručené stanovisko odporcu k znaleckému posudku a 23. decembra 2004 mu bolo doručené stanovisko sťažovateľa.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Samosudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre neho vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

1. Predmetom posudzovaného konania pred okresným súdom je nárok na zaplatenie sumy 457 620 Sk vyplývajúci z obchodnoprávneho vzťahu. Právny rámec sporu je upravený v Obchodnom zákonníku a existuje k nemu aj pomerne rozsiahla a stabilizovaná judikatúra všeobecných súdov. Z obsahu súdneho spisu ani z vyjadrenia účastníkov konania nevyplývajú také skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné hodnotiť posudzovanú vec ako právne alebo skutkovo zložitú. Za takúto skutočnosť nemožno bez ďalšieho považovať ani potrebu ustanoviť v konaní znalca, čím okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti okrem iného zdôvodňoval skutkovú a právnu zložitosť sporu.

2. Pokiaľ ide o druhé kritérium, t. j. správanie sťažovateľa, ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by svedčili o tom, že by sťažovateľ zásadnejším spôsobom prispel k vzniku prieťahov alebo k spomaleniu postupu okresného súdu.

Považuje však za potrebné zmieniť sa o tom, že sťažovateľ pri podaní žaloby nezaplatil súdny poplatok, čím nesplnil poplatkovú povinnosť podľa § 5 ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), ktorá im vznikla v zmysle citovaného ustanovenia podaním žaloby. Súdny poplatok zaplatili až po výzve okresného súdu 5. apríla 2000. Sťažovateľ taktiež dodatočne predložil listinné doklady dôležité pre zistenie stavu veci až na výzvu súdu (3. februára 2000 a 7. októbra 2002) a v jednom prípade sa nezúčastnil na pojednávaní (30. novembra 2000), avšak jeho neúčasť, ako aj neprítomnosť jeho právneho zástupcu bola vopred ospravedlnená.

Ústavný súd však v súvislosti so správaním sťažovateľa po zohľadnení celkovej doterajšej dĺžky konania poukazuje na podstatný nepomer, ktorý predstavuje podiel sťažovateľa na predĺžení konania vo vzťahu k prieťahom zapríčineným nečinnosťou okresného súdu.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa, bol postup okresného súdu.

Z rozboru veci, ktorý je výsledkom preskúmania obsahu súdneho spisu a doterajšieho priebehu konania, vyplýva, že v predmetnej veci došlo k viacerým niekoľkomesačným obdobiam nečinnosti bez akejkoľvek zákonnej prekážky, čím vznikli v konaní zbytočné prieťahy. Je to obdobie od 25. mája 2000, keď bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie sťažovateľa k podanému odporu proti vydanému platobnému rozkazu, do 20. apríla 2001, keď okresný súd takmer po roku nariadil pojednávanie, obdobie od 7. októbra 2002, keď boli okresnému súdu doručené písomné doklady od sťažovateľa, do 6. marca 2003, keď okresný súd doručoval odporcovi výzvu na vyjadrenie k predloženým listinným dôkazom, ďalej obdobie od 2. júna 2003, keď sťažovateľ oznámil okresnému súdu, že k mimosúdnej dohode nedošlo, do 15. decembra 2003, keď okresný súd nariadil pojednávanie na 6. marec

2004, a napokon bol okresný súd nečinný aj v období od 25. marca 2004, keď nariadil znalecké dokazovanie s tým, že znalec je povinný predložiť znalecký posudok v lehote 30 dní, do 8. novembra 2004, keď bol okresnému súdu znalecký posudok doručený bez toho, že by okresný súd jeho predloženie urgoval alebo využil zákonné právne prostriedky voči znalcovi na urýchlené splnenie uloženej povinnosti. Celkovo obdobie zbytočných priet'ahov v konaní poznačené nečinnosťou predstavuje takmer 2,5 roka.

Ústavný súd nemohol akceptovať obranu okresného súdu spočívajúcu v odvolávaní sa na vysoký počet pridelených vecí „... v oddelení poslednej zákonnej sudkyne...“. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

Ani skutočnosť, že v konaní sa vystriedalo viacero sudcov, nemôže ísť na ťarchu sťažovateľa, ani nezakladá dôvod vylúčenia zbytočných priet'ahov v súdnom konaní.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 26 Cb 422/99, došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľ domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 350 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 26 Cb 422/99, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, ako aj skutočnosť, že konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval

priznanie sumy 25 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania s'ťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. Š. M. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie s'ťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2003, ktorá bola 13 602 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 9 342 Sk za 2 úkony po 4 534 Sk a 2 x 136 Sk režijný paušál (§ 19 vyhlášky). Vo zvyšnej časti ústavný súd návrhu na priznanie náhrady trov právneho zastúpenia nevyhovel.

Trovy konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. februára 2005